

Mäntsälän maankaatopaikan laajennuksen luontoselvitys

Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvitys
Liito-orava-, viitasammakko- ja kirjoverkkoperhosselvitykset sekä
huomionarvoinen linnusto

Päiväys 31.8.2023

Laatija

Tarkastaja

Projektinumero YKK67822

31.8.2023

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
2	Selvitysalue	3
3	Menetelmät	3
	3.1 Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvitys	5
	3.2 Liito-oravaselvitys	5
	3.3 Viitasammakkoselvitys	6
	3.4 Huomionarvoinen linnusto	6
	3.5 Kirjoverkkoperhonen ja muu huomionarvoinen hyönteislajisto	6
4	Tulokset	7
	4.1 Kasvillisuus ja luontotyypit	7
	4.2 Vieraslajit	11
	4.3 Liito-orava	12
	4.4 Viitasammakko	12
	4.5 Huomionarvoinen linnusto	13
	4.6 Kirjoverkkoperhonen ja muu huomionarvoinen hyönteislajisto	13
5	Johtopäätökset	14
	5.1 Kasvillisuus ja luontotyypit	14
	5.2 Liito-orava	14
	5.3 Viitasammakko	14
	5.4 Huomionarvoinen linnusto	14
	5.5 Kirjoverkkoperhonen ja muu huomionarvoinen hyönteislajisto	15
6	Lähteet	15

31.8.2023

1 Johdanto

Tämä selvitys on tehty Mäntsälän kunnan toimeksiannosta Mäntsälän maankaatopaikan länsipuolisen laajennuksen luontoarvojen kartoittamiseksi. Selvityksen tarkoitus oli kartoittaa kohteen keskeiset luontoarvot.

Selvitys käsitti seuraavat tarkastelut:

- Luontotyyppi- ja kasvillisuusselvitys
- Liito-oravaselvitys
- Viitasammakkoselvitys
- Huomionarvoinen linnusto
- Kirjoverkkoperhoselvitys
- Laji.fi:n tietokannoista tilatun aineiston huomionarvoisesta lajistosta.

Hankealue ja sen ympäristö kuljettiin kokonaisuudessaan läpi 25.4.2023 liito-oravan ja viitasammakon esiintymisen selvittämiseksi. Kirjoverkkoperhosen esiintyminen selvitettiin 6.7.2023 ja luontotyypit ja kasvillisuus kartoitettiin 25.5. ja 9.7.2023.

Selvityksestä vastasi [REDACTED]

2 Selvitysalue

Selvitysalue eli maankaatopaikan suunniteltu laajennus sijaitsee nykyisen maankaatopaikan länsipuolella Suoniityntien päässä Helsinki-Lahti moottoritien luoteispuolella (Kuva 1). Alue rajautuu nykyiseen maankaatopaikkaan ja on pääosin metsätalouskäytössä ollut kuusivaltaista muuntunutta tuoretta kangasmetsää. Varsinkin alueen kaakkoisreunassa esiintyy paljon metsään levinnyttä niittymäistä joutomaata, jonne on levinnyt vieraslajeja.

3 Menetelmät

Selvityksen lähtöaineistona on käytetty Laji.fi:n tietokannoista saatuja uhanalaisten ja direktiivilajien tietoja sekä karttoja ja ilmakuvia. Selvityksessä hankealue kuljettiin kattavasti läpi.

31.8.2023

Kuva 1. Selvitysalue on 2,3 ha kokoinen ja rajattu punaisella viivalla. Kohde on pääosin metsätalouskäytössä olevaa muuntunutta tuoretta kangasmetsää ja kaakkoisosassa oli sekä avointa että metsän aluskasvillisuuteen ja ojituksien varten kehittyntä niittymäistä kasvillisuutta.

31.8.2023

3.1 Luontotyyppi- ja kasvillisuus selvitys

Selvitysalueen luontotyyppi- ja kasvillisuus selvitys tehtiin 25.4.2023 ja 9.7.2023. Maastossa rajattavina arvokkaina kohteina huomioitiin kasvillisuuden ja luontotyyppien osalta:

- Luonnonsuojelulain 29 § mukaiset suojeltavat luontotyypit
- Vesilain 2 luvun 11 § mukaiset suojeltavat vesiluontotyypit
- Luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit sekä lajien uhanalaisuusluokituksen mukaiset uhanalaiset ja silmälläpidettävät sekä alueellisesti uhanalaiset lajit. Näihin sisältyvät käytännössä myös metsälain 10 § mukaiset erityisen arvokkaat elinympäristöt
- Alueellisesti ja paikallisesti edustavat luontokohteet (mm. perinneympäristöjen luontotyypit, iäkästä puustoa sisältävät kohteet, geologisesti arvokkaat muodostumat)
- Harvinaisten kasvilajien esiintymät
- Lisäksi merkittiin kartalla havaittujen vieraslajien esiintymät.

Selvityksissä tunnetut ja maastotyössä löydetty arvokkaat kohteet arvioidaan luontoarvojen perusteella. Kohteiden arvotuskriteereinä käytetään kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta. Kangasmetsien luontotyyppien edustavuuden määrittelyssä huomioidaan metsän metsänhoidollinen tila, lahoppuujatkumo, lahoppuun määrä sekä elävän puuston rakenne ja puulajisuhteet. Vaikka kangasmetsäkohteet eivät vastaisi luontotyyppin kuvausta erirakenteisuuden, luonnontilaisen kaltaisuuden ja lahoppuun esiintymisen osalta, rajataan ne silti selvitysalueen jakaantuessa selkeästi erilaisiin osa-alueisiin.

3.2 Liito-oravas selvitys

Selvitysalue käytiin läpi 25.4.2023 määrittäen liito-oravan kannalta soveliaat puustoiset kohteet sekä etsimällä puiden tyviltä lajin papanoita. Selvitysajankohta on Ympäristöministeriön ohjeiden (Nieminen & Ahola, 2017) mukainen.

31.8.2023

3.3 Viitasammakkoselvitys

Viitasammakkopotentiaalia arvioitiin ensin karttatarkasteluna ja myöhemmin 25.4.2023 tarkistamalla mahdolliset kohteet maastossa kuuntelemalla koiraiden lajityypillistä ääntelyä. Lisäksi kohteilla soitettiin lajin soidinääntä kaiuttimesta älypuhelinta käyttäen.

3.4 Huomionarvoinen linnusto

Huomionarvoista linnustoa selvitettiin kaikkien maastokäyntien aikana. Varsinaista lintulaskentaa ei tehty. Linnustoa tarkkailtiin kuulo- ja näköhavaintojen perusteella apuna kiikarit. Mahdollisia direktiivi- tai uhanalaisia lajeja havaittaessa arvioitiin lajin esiintymisen luonnetta selvitysalueella. Edelleen pyrittiin kuuntelemaan mahdollisten pesivien lajien poikasääniä – erityisesti petolintuja silmälläpitäen.

3.5 Kirjoverkkoperhonen ja muu huomionarvoinen hyönteislajisto

Lentäviä ja kasvillisuudessa liikkuvia hyönteisiä etsittiin kohteella haavimalla niitä ilmasta ja kasvillisuudesta sekä etsimällä niitä lahpuista ja niiden kuoren alta 25.4.2023, 6.7.2023 ja 9.7.2023.

Aikuisia kirjoverkkoperhosia (*Euphydryas maturna*) etsittiin selvitysalueella tarkkailemalla ja haavia apuna käyttäen 6.7.2023. Lisäksi tarkkailtiin lähisukuista ratamoverkkoperhosen esiintymistä, koska se on yleisempi, lentää samaan aikaan, samoilla paikoilla ja elää niin ikään toukkana maitikoilla, kuten kirjoverkkoperhonen. Näin pystytään arvioimaan selvityksen ajoitusta lajin lentoaikaan.

Selvitysalueen avoimet ja puoliavoimet osat kierrettiin läpi käyttäen perhoshavia apuna lentävien verkkoperhosten pyydystämisessä lajimääritystä varten. Kohteilla keskityttiin erityisesti aikuisille verkkoperhosille sopiville kangas- ja metsämaitikkaa tai kukkivia mesikasveja kasvaville avoimille ja puoliavoimille elinympäristöille, kuten metsänreunoille, kallioalueille ja niityille.

Selvitysaikana oli kirjoverkkoperhosen havainnoinnin kannalta lämmin ja aurinkoinen sää ja päiväperhosia oli runsaasti lennossa.

Mikäli selvityksessä havaitaan aikuisia kirjoverkkoperhosta, on Ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaisesti esiintymisselvitystä jatkettava syksyllä etsimällä lajin toukkapesueiden seittipusseja alueelta.

31.8.2023

4 Tulokset

4.1 Kasvillisuus ja luontotyypit

Selvitysalueella ei havaittu Luonnonsuojelulain, Vesilain tai Metsälain mukaisia suojeltavia luontotyyppejä. Direktiivi- ja uhanalaisista tai muuten merkittävistä kasvilajeista havaittiin vaarantuneeksi luokiteltu hirvenkello (Kuvat 2 & 3). Käytännössä kaikki alueen alkuperäiset luontotyypit ovat muuntuneita ja suurelta osin kuluneita, joko metsänkäsittelyn tai ojituksien takia eikä luontaisia tai luontaisen kaltaisia, edustavuudeltaan vähintään kohtalaisia luontotyyppejä ei alueella esiinny.

31.8.2023

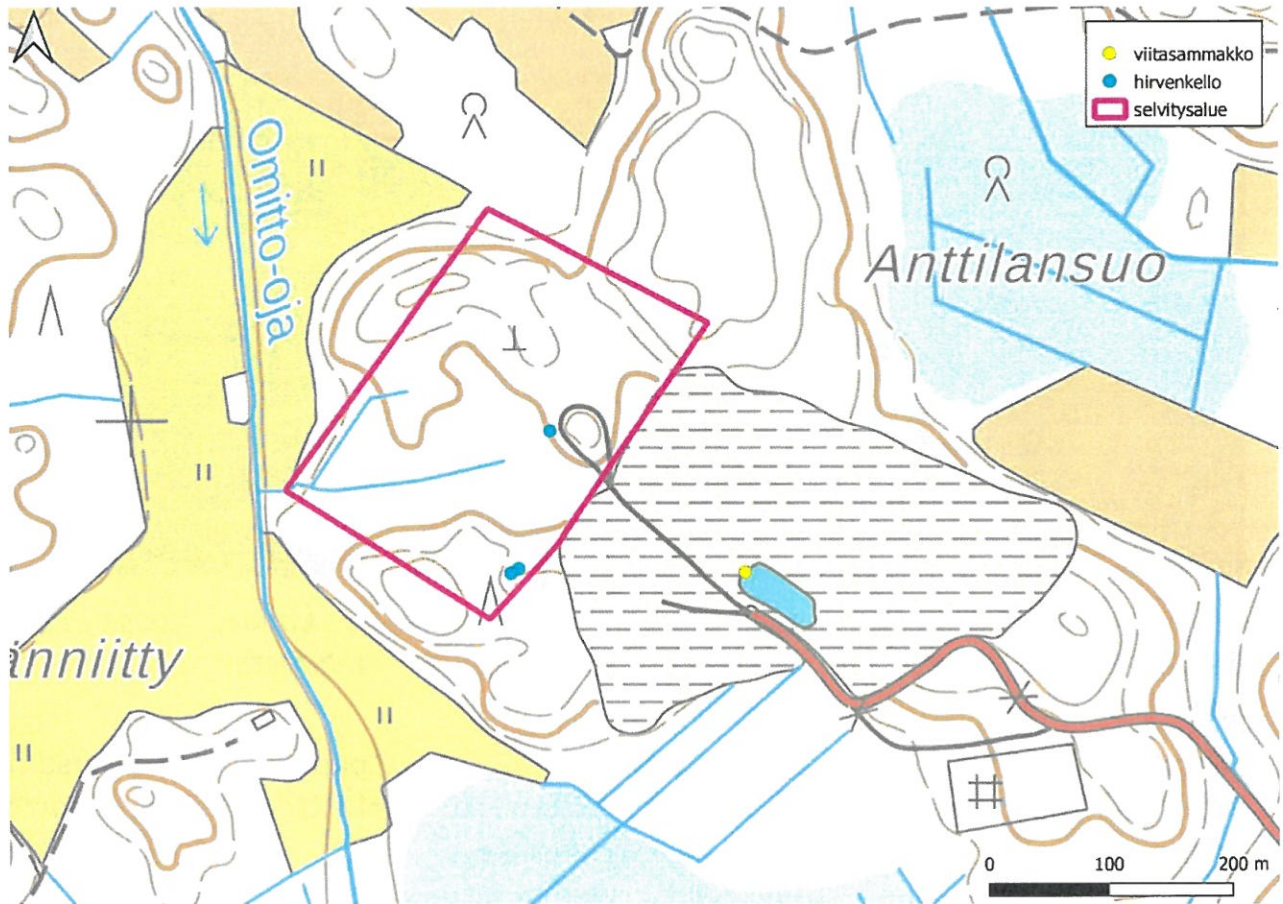
Kuva 2. Vaarantunutta hirvenkelloa havaittiin alueella kolme kukkivaa yksilöä.

Sitowise Oy
Linnoitustie 6 D, 02600 Espoo

Y-tunnus 2335445-0, **Kotipaikka** Espoo
Sähköposti etunimi.sukunimi@sitowise.com

31.8.2023

Kuva 3. Viitasammakon ja uhanalaisen hirvenkellon esiintyminen selvitysalueella ja sen lähiympäristössä.

Puustoiset alueet ovat kokonaisuudessaan varsin tasaikäisiä nuoria tai varttuneita talousmetsiä ja suuret vanhat puut puuttuvat kokonaan. Käytännössä koko alue on nuoren tai pieneltä osin varttuneen tuoreen kankaan muuntumia, jonka notkoissa on voimakkaasti muuntuneita korpikuvioita (Kuva 4). Myös alueen kallioalueet ovat metsäistä tuoretta kangasta. Niittymäiset alueet keskittyvät kaakkoisreunan ja tien avoimemmille reuna-alueille sekä aluetta halkoville vanhoille ojanvarsille.

Valtapuina on lähinnä kuusi, mutta paikoin esiintyi mäntyä, harmaaleppää, raitaa, pihlajaa, rauduskoivua ja haapaa.

Alueella oli vain yksittäin lahoppuustoa käsittäen muutamia nuoria keloja ja lehtipuupökölöitä. Pienikokoista maapuuta oli jonkin verran tuulenkaatoina tai harvennuksissa kaadettuina (Kuva 5).

31.8.2023

Kuva 4. Alueen pohjoisosan tuoreen kangasmetsän kohde, jossa näkyy harvennuksien ja sitä kautta valoisuuden johdosta lisääntyntä sekundäärikasvillisuutta.

Metsän aluskasvillisuudessa esiintyi mm. kevätpiippo, korpipaatsama, valkovuokko, näsiä, lillukka, metsäkorte, kultapiisku, suokeltto, soreahiirenporras, metsäimarre, karhunputki, metsämansikka, kieli, metsäkurjenpolvi, punaherukka, käenkaali, jänönsalaatti, tesma, taigasananjalka, kangasmaitikka, metsämaitikka, kevätlinnunherne, metsäkastikka, kallioimarre, sudenmarja, punaherukka, isonokkonen, metsätähti, metsälauha, sinivuokko ja metsäalvejuuri.

Niittymäisyyttä ilmentävää kasvillisuutta niityillä, muuntuneilla korpikuvioilla ja ojanvarsilla (Kuva 6) edustivat mm. mesiangervo, leskenlehti, ranta-alpi, aitovirna, vadelma, rönsyleinikki, rohtovirmajuuri, ojakellukka, vuohenputki, koiranputki, syyläjuuri, maitohorsma, käenkukka, suo-ohdake, huopaohdake, heinätahtimö, harakankello, pujo, imikkä, kurjenkello, harakankello, punakoiso ja kapealehtiosmankäämi.

31.8.2023

Kuva 5. Kuva keväältä, jossa muuntunutta nuorta metsää korpipainanteessa, missä harvennuksen jälkeisiä tuulenkaatoja.

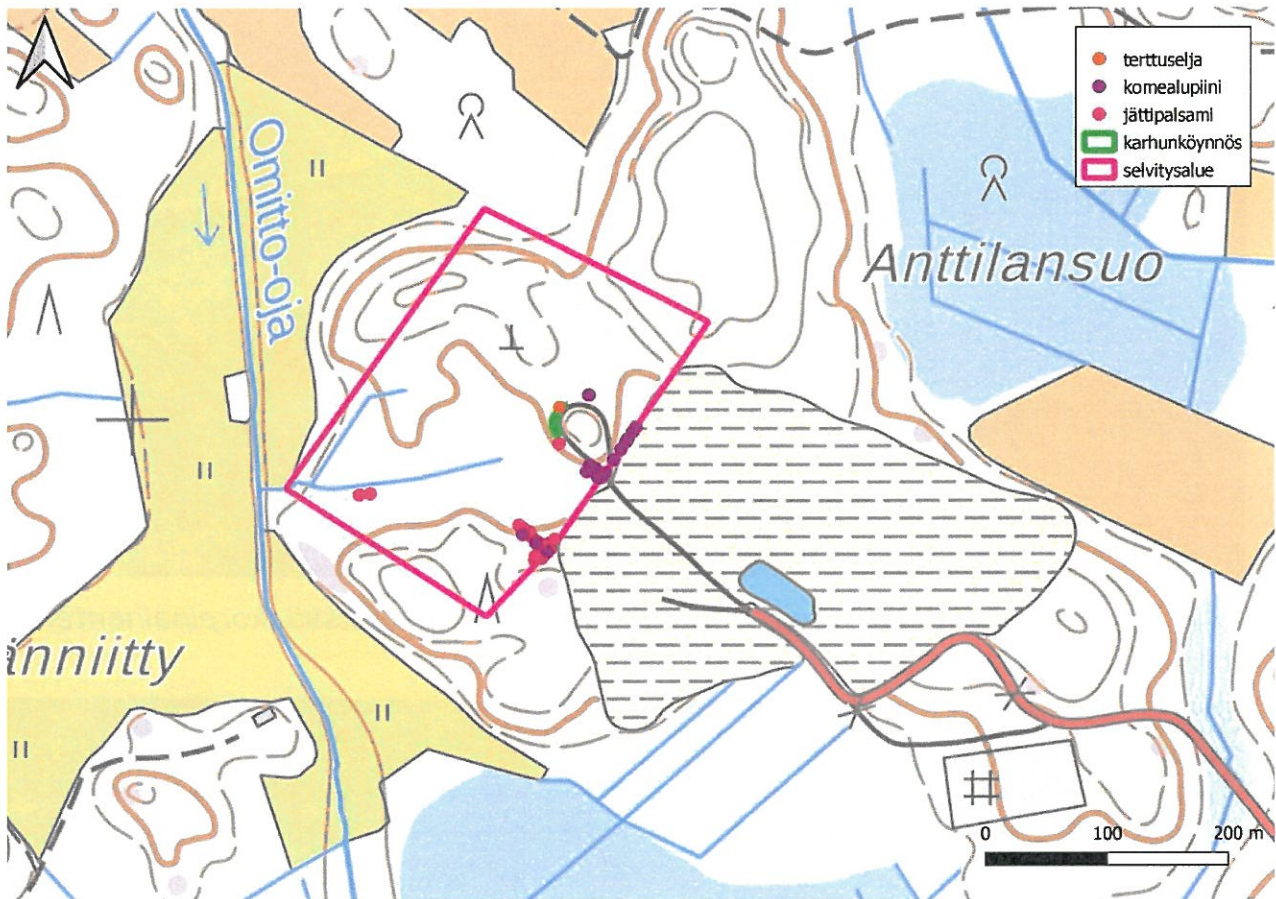
Kuva 6. Vanhaan ojitukseen muodostunutta kosteaa niittykasvillisuutta.

4.2 Vieraslajit

Alueen vanhoissa ojituksissa, kääntöpaikan tienvarrella ja selvitysalueen kaakkoisreunalla nykyisen maankaatopaikan reunassa havaittiin runsaasti useiden eri vieraslajien esiintymiä (Kuva 7). Runsaimpina esiintyivät haitallisiksi vieraslajeiksi luokitellut komealupiini ja jättipalsami. Muita havaittuja vieraslajeja olivat karhunköynnös ja terttuselja.

31.8.2023

Kuva 7. Vieraslajien esiintyminen selvitysalueella.

4.3 Liito-orava

Selvityksessä ei havaittu liito-oravien papanoita eikä nykyisellään oikeastaan edes lajille sopivia pesimäympäristöjä. Puusto on alueella pääsääntöisesti liian nuorta ja liian harvaksi harvennettua ja kuuset suurimmaksi osaksi alas saakka oksaisia. Liito-oravalle tärkeät haavat ja suuret harmaalepät ovat kohteella vähälukuisia.

4.4 Viitasammakko

Alueen lähes kuivuneissa matalissa ja pääosin kasvittuneissa ojissa ei havaittu viitasammakkoa. Yksi viitasammakko äänteli aktiivisesti selvitysalueen länsipuolella maankaatopaikan läjitysalueen laskeutusaltaan luoteisosassa (Kuvat 3 & 8).

31.8.2023

Kuva 8. Nykyisen maankaatopaikan läjitysalueen laskeutusallas, jonka luoteispäässä havaittiin soidintava viitasammakko.

4.5 Huomionarvoinen linnusto

Lintulajisto oli tyypillistä Hämeessä esiintyvää metsä ja pensaikkoisten maastojen lajistoa, kuten peippo, pajulintu, tilitatti, käpytikka, varis ja rastaat.

Selvityksessä havaittiin huomionarvoisista linnuista seuraavat uhanalaiset tai EU:n lintudirektiivin lajit:

- palokärki (EU:n lintudirektiivin I-liite): ääntelevä kangasmetsässä, pesää ei havaittu
- teeri (EU:n lintudirektiivin II/B-liite): erilliset yksittäishavainnot: naaras ja koiras kangasmetsässä

4.6 Kirjoverkkoperhonen ja muu huomionarvoinen hyönteislajisto

Selvityksessä ei havaittu yhtään kirjoverkkoperhosta eikä ratamoverkkoperhosia. Lähialueella Uudellamaalla ja Etelä-Hämeessä molemmat lajit olivat samaan aikaan kyllä lennossa (oma havainto). Ylipäätään molempien lajien ravintokasvien, kangas- ja metsämaikan, esiintymät keskittyivät selvitysalueella pääosin alueen metsäisiin keskiosiin eikä sopiville avoimille paikoille.

Selvitysalueella ei havaittu muuta huomionarvoista hyönteislajistoa.

31.8.2023

5 Johtopäätökset

5.1 Kasvillisuus ja luontotyypit

Kohteen metsät ovat nuoria tai varttuneita maksimissaan noin 70 vuotiaita puita. Selvityksen perusteella ei selvitysalueella tai sen välittömässä läheisyydessä ole sellaisia luontoarvoja, jotka voimassa olevien lakien ja asetusten perusteella vahvasti rajoittaisivat alueen aiottua käyttöä.

Ainoa merkittävä kasvilaji kohteella oli vaarantuneeksi luokiteltu ja rauhoitettu hirvenkello, jota havaittiin kohteella kolmessa paikassa yksittäin kukkivat yksilöt. Mikäli yksilöiden esiintymispaikat ovat jäämässä rakentamisen alle olisi hyvä valmistautua yksilöiden siirtoon niille sopivalle kohteelle tai levittää niiden siemeniä vastaaville paikoille lähialueella. Molempiin tarvitaan rauhoitetun kasvin ollessa kyseessä ELY-keskuksen lupa.

5.2 Liito-orava

Selvityksessä ei havaittu liito-oravien papanoita eikä oikeastaan edes lajille sopivia pesimäympäristöjä. Puusto on alueella metsänhoitotoimien takia pääsääntöisesti liian nuorta ja liian harvaa. Liito-oravalle tärkeät haavat ja suuret harmaalepät ovat kohteella vähälukuisia.

5.3 Viitasammakko

Lajia ei havaittu selvitysalueelta. Alueelta puuttuivat sille soveltuvat seisovavetiset syvät ojat, lammikot ja allikot. Selvitysalueen ulkopuolella olevalta maakaatopaikan eteläreunan lammikolta laji kuitenkin havaittiin aktiivisesti soidintamassa, mikä osoittaa ajankohdan olleen oikea.

5.4 Huomionarvoinen linnusto

Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueella havaittiin teeri ja palokärki. Lintudirektiivin liitteen I lajiston suojelemiseksi jokaisella Euroopan Unionin jäsenvaltiolla on velvollisuus osoittaa riittävästi Natura---alueita lajin suotuisan suojelun tason säilyttämiseksi. Tavallisesti näitä lajeja ei erityisesti huomioida Natura-alueiden ulkopuolella.

31.8.2023

5.5 Kirjoverkkoperhonen ja muu huomionarvoinen hyönteislajisto

Selvityksessä ei havaittu kirjoverkkoperhosta, vaikka lajilla on ollut hyvä lentovuosi Uudellamaalla ja Hämeessä (oma havainto). Myöskään vähemmän vaativan ratamoverkkoperhosta ei havaittu. Ylipäätään molempien lajien ravintokasvien, kangas- ja metsämaitikan, esiintymät keskittyivät selvitysalueella pääosin alueen metsäisiin keskiosiin eikä sopiville avoimille paikoille.

6 Lähteet

Suomen Lajitietokeskus: Laji.fi

Luontotyyppien punaisen kirjan verkkopalvelu 2019: <https://punainenkirja.laji.fi/>

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Paikkatietoikkuna 6.7.2023: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

